

2010
Bachelor of Education (General)
Fourth Semester
F-4.2: Guidance and Counselling
(In all mediums)

Time allowed: 3 Hours

Max. Marks: 40

NOTE: Attempt five questions in all, including Question No. IX (Unit-V) which is compulsory and selecting one question each from Unit I-IV.

X-X-X

UNIT – I

- I. Describe the principles of guidance and counselling. (8)
- II. Elaborate educational guidance, its merits and demerits. (4,2,2)

UNIT – II

- III. Discuss various types of guidance services in detail. (8)
- IV. Describe the role of teacher for guidance of students. (8)

UNIT – III

- V. Discuss the different types of non - testing techniques for the understanding of the individuals. (8)
- VI. What is the meaning of job analysis? Discuss its various methods, (3,5)

UNIT – IV

- VII. Discuss the directive approach of counselling, its merits and demerits. (4,2,2)
- VIII. Highlights the need of guidance for Indian adolescents. (8)

UNIT – V

- IX. Attempt all the following:-
  - a) Eclectic approach of counselling
  - b) Purpose of job analysis
  - c) Role of counsellor
  - d) Assumptions of counselling (4x2)

X-X-X

(Hindi and Punjabi versions enclosed)

नोट: प्रश्न संख्या 9 (भाग-5) अनिवार्य है तथा भाग (1-4) में से एक-एक प्रश्न का चयन करते हुए, सभी में से कुल पाँच प्रश्न करो।

- * - * - *

भाग-1

1. दिशा निर्देश और सलाह मशवरे के सिद्धान्त की व्याख्या कीजिए।
2. शिक्षात्मक दिशा निर्देश (मार्गदर्शन) इसके गुणों और अवगुणों की विस्तारपूर्वक व्याख्या कीजिए।

भाग-2

3. दिशा निर्देशन सेवाओं के विभिन्न प्रकारों की विस्तारपूर्वक व्याख्या कीजिए।
4. विद्यार्थियों के लिए मार्गदर्शन द्वारा अध्यापक की भूमिका की व्याख्या कीजिए।

भाग-3

5. व्यक्ति को समझने के लिए विभिन्न गैर-परीक्षण तकनीकों की व्याख्या कीजिए।
6. कार्य विश्लेषण क्या है? इसकी विभिन्न विधियों की व्याख्या कीजिए।

भाग-4

7. सलाह-मशवरे के निर्देशात्मक दृष्टिकोण और इसके गुणों और अवगुणों की व्याख्या कीजिए।
8. भारतीय किशोरों के लिए दिशा निर्देशन की आवश्यकता पर प्रकाश डालें।

भाग-5

9. निम्नलिखित सभी प्रश्नों के उत्तर दें:—
  - (क) सलाह-मशवरे का उदार दृष्टिकोण।
  - (ख) कार्य विश्लेषण का उद्देश्य।
  - (ग) सलाहकार की भूमिका।
  - (घ) सलाह-मशवरे की कल्पनाएं।

(3)

ਨੋਟ: ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 9 (ਭਾਗ-5) ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਗ (1-4) ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।

- *_ *_ *_ -

ਭਾਗ-1

1. ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰੇ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
2. ਸਿੱਖਿਆਤਮਕ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ (ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ) ਇਸਦੇ ਗੁਣਾਂ ਅਤੇ ਖਾਮੀਆਂ ਦੀ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਭਾਗ-2

3. ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
4. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਵਿਚ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਭਾਗ-3

5. ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗੈਰ ਪਰੀਖਣ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
6. ਕਾਰਜ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਕੀ ਹੈ? ਇਸਦੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਭਾਗ-4

7. ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰੇ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਤਮਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਗੁਣਾਂ ਅਤੇ ਖਾਮੀਆਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
8. ਭਾਰਤੀ ਕਿਸ਼ੋਰਾਂ ਲਈ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉ।

ਭਾਗ-5

9. ਹੇਠਾਂ ਦਿਤੇ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਉ:-
  - (ੳ) ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰੇ ਦਾ ਉਦਾਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ।
  - (ਅ) ਕਾਰਜ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦਾ ਉਦੇਸ਼।
  - (ੲ) ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ।
  - (ਸ) ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰੇ ਦੀ ਕਲਪਨਾਵਾਂ।

(i) Printed Pages : 4

Roll No. ....

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

8	0	7	2
---	---	---	---

Exam. Code :

1	1	0	3
---	---	---	---

B.Ed. 4th Semester

1059

GUIDANCE AND COUNSELLING (In all Mediums)

Paper : F-4.2

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 40

Note :— Attempt **five** questions in all, selecting **one** question each from Units I-IV and Q. No. 9 (Unit-V) which is compulsory. All questions carry equal marks.

UNIT—I

1. Briefly discuss the types of guidance. 8
2. State the assumptions and purpose of counselling. 8

UNIT—II

3. Discuss organization of guidance and counselling services at secondary level. 8
4. Explain the problems faced in organization of guidance programme in Indian Schools. 8

UNIT—III

5. Throw light on interview and cumulative card as techniques for understanding individuals. 4+4
6. Describe the purpose of job analysis. 8

UNIT—IV

7. What are different approaches to Counselling ? Briefly discuss non-directive approach. 2+6
8. State the guidance need of Indian adolescents. 8

UNIT—V

9. Write short notes on :
- (a) Objectives of guidance
- (b) Follow up service
- (c) Interview
- (d) Current trends in Counselling. 2×4=8

(हिन्दी माध्यम)

नोट :— यूनिट I-IV में प्रत्येक में से एक प्रश्न का चयन करते हुए तथा प्रश्न संख्या 9 (यूनिट-V) जो कि अनिवार्य है सहित, कुल पांच प्रश्न करें। सभी प्रश्नों के समान अंक हैं।

यूनिट—I

1. मार्गदर्शन के प्रकारों पर संक्षेप में चर्चा करें। 8
2. परामर्श की मान्यताओं और उद्देश्य के बारे में बताएं। 8

यूनिट—II

3. माध्यमिक स्तर पर मार्गदर्शन और परामर्श सेवाओं के संगठन पर चर्चा करें। 8
4. भारतीय स्कूलों में मार्गदर्शन कार्यक्रम के संगठन में आने वाली समस्याओं की व्याख्या करें। 8

ਯੂਨਿਟ—III

5. ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਾਖਾਤਕਾਰ ਅਤੇ ਸੰਚਾਲੀ ਕਾਰਡ 'ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰੋ। 4+4
6. ਨੌਕਰੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 8

ਯੂਨਿਟ—IV

7. ਕਾਉਂਸਲਿੰਗ ਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਕੀਤੇ ਹਨ? ਗੈਰ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਤਮਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 2+6
8. ਭਾਰਤੀ ਕਿਸ਼ੋਰਾਂ ਦੇ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਦੱਸੋ। 8

ਯੂਨਿਟ—V

9. ਹੇਠਾਂ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

(ਕ) ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼

(ਖ) ਅਨੁਵਰਤੀ ਸੇਵਾ

(ਗ) ਸਾਖਾਤਕਾਰ

(ਘ) ਕਾਉਂਸਲਿੰਗ ਵਿੱਚ ਵਰਤਮਾਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ। 2×4=8

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :— ਯੂਨਿਟ I-IV ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 9 (ਯੂਨਿਟ-V) ਨੂੰ ਕਿ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਸਹਿਤ, ਕੁਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਬਰਾਬਰ ਹਨ।

ਯੂਨਿਟ—I

1. ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪਤ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 8
2. ਕਾਉਂਸਲਿੰਗ ਦੀਆਂ ਮਾਨਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸੋ। 8

ਯੂਨਿਟ—II

3. ਸੈਕੰਡਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਪਰਾਮਰਸ਼ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਗਠਨ ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 8
4. ਭਾਰਤੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਸੰਗਠਨ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 8

ਯੂਨਿਟ—III

5. ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੰਟਰਵਿਊ ਅਤੇ ਸੰਚਈ ਕਾਰਡ ਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਾਓ। 4+4
6. ਨੌਕਰੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 8

ਯੂਨਿਟ—IV

7. ਕਾਉਂਸਲਿੰਗ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਕੀ ਹਨ? ਗੈਰ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਤਮਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਚਰਚੇ ਕਰੋ। 2+6
8. ਭਾਰਤੀ ਕਿਸ਼ੋਰਾਂ ਦੇ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਦੱਸੋ। 8

ਯੂਨਿਟ—V

9. ਨਿਮਨ ਤੇ ਸੰਖਿਪਤ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :
  - (ੳ) ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼
  - (ਅ) ਫਾਲੋ ਅਪ ਸੇਵਾ
  - (ੲ) ਇੰਟਰਵਿਊ
  - (ਸ) ਕਾਉਂਸਲਿੰਗ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਰੁਝਾਨ। 2×4=8

(i) Printed Pages : 4

Roll No. ....

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

8	0	7	2
---	---	---	---

Exam. Code :

1	1	0	3
---	---	---	---

B.Ed. 4th Semester

(2040)

GUIDANCE AND COUNSELLING (In all Mediums)

Paper-F-4.2

Time Allowed : ~~Three Hours~~

[Maximum Marks : 40

Note: Attempt 50% of Total Questions of Question Paper. Time: 2 Hours
All will carry equal marks. Fraction will be lower digit.

~~All questions carry equal marks.~~

UNIT-I

1. Discuss the need of educational and vocational guidance. 5+5
2. Why do we need counselling ? Discuss the assumptions of counselling. 3+7

UNIT-II

3. How would you organise guidance and counselling services at senior secondary level ? Discuss. 10
4. Explain the importance of placement and follow-up services. 5+5

UNIT-III

5. In what ways are interest and achievement tests helpful in understanding individuals ? Explain. 5+5

6. Describe the importance of interview and case study in understanding providing guidance and counselling to individuals. 5+5

UNIT-IV

7. Differentiate between non-directive, directive and eclectic approaches to counselling. 10
8. Throw light on recent trends in guidance and counselling. 10

UNIT-V

9. Write short notes on :
- (a) Objectives of guidance.
- (b) Role of Headmaster in guidance.
- (c) Job analysis.
- (d) Need of guidance for Indian adolescents. 10

(हिन्दी माध्यम)

नोट :- सभी में से पाँच प्रश्न करें। प्रत्येक यूनिट I से IV में से एक प्रश्न करें। प्रश्न नं. 9 (यूनिट-V) अनिवार्य है। सभी प्रश्नों के समान अंक हैं।

यूनिट—I

1. शैक्षिक और व्यावसायिक मार्गदर्शन की आवश्यकता पर चर्चा करें। 5+5
2. हमें काउंसलिंग की आवश्यकता क्यों है ? काउंसलिंग की मान्यताओं पर चर्चा करें। 3+7

यूनिट—II

3. वरिष्ठ माध्यमिक स्तर पर मार्गदर्शन और परामर्श सेवाओं का आयोजन आप कैसे करेंगे ? चर्चा करें। 10
4. प्लेसमेंट और अनुवर्ती सेवाओं के महत्व को समझाएं। 5+5

यूनिट—III

5. व्यक्तियों को समझने में अभिरुचि और उपलब्धि परीक्षण किन तरीकों से माहिरगार है ? व्याख्या करें। 5+5
6. व्यक्तियों के लिए मार्गदर्शन और परामर्श प्रदान करने और समझने में सहकार्यगार और कोस स्टडी के महत्व का वर्णन करें। 5+5

यूनिट—IV

7. परामर्श के लिए गैर-निर्देश निर्देश और उदार दृष्टिकोण के बीच अंतर करें। 10
8. मार्गदर्शन और परामर्श में हस्त ही के हस्तानों पर प्रकाश डालें। 10

यूनिट—V

9. लघु नोट लिखें :-
- (क) मार्गदर्शन के उद्देश्य
  - (ख) मार्गदर्शन में हेडमास्टर की भूमिका
  - (ग) नौकरी विश्लेषण
  - (घ) भारतीय किशोरों के लिए मार्गदर्शन की आवश्यकता। 10

(पंजाबी अनुवाद)

नोट :- सारिकाँ विचेँ पंज पृष्ठन करे। उरेक यूनिट I-IV विचेँ टिँक पृष्ठन करे अउे यूनिट-V विच पृ. नं. 9 लखमी है। सारे पृष्ठन दे समान अँक हन।

यूनिट—I

1. विद्विअक अउे विद्वसाँक मारगादरसन दी चवुरत घारे चरचा करे। 5+5
2. सानुँ क्वाँसिलिँग दी लँड किँउँ है ? क्वाँसिलिँग दीआँ पारनावाँ घारे चरचा करे। 3+7

ਯੂਨਿਟ—II

3. ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸਲਾਹ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਤਸੀ ਕਿਵੇਂ ਸੰਗਠਿਤ ਕਰੋਗੇ ? ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10
4. ਪਲੇਸਮੈਂਟ ਅਤੇ ਫਾਲੋ-ਅਪ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 5+5

ਯੂਨਿਟ—III

5. ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਟੈਸਟਾਂ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਤਰੀਕੇ ਮਦਦਗਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ? ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 5+5
6. ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸਲਾਹ ਦੇਣ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਇੰਟਰਵਿਊ ਅਤੇ ਕੇਸ ਸੱਟਡੀ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ। 5+5

ਯੂਨਿਟ—IV

7. ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਲਈ ਗੈਰ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ, ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਅਤੇ ਉਦਾਰ ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਕਰੋ। 10
8. ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸਲਾਹ ਦੇਣ ਦੇ ਤਾਜ਼ਾ ਰੁਝਾਨਾਂ 'ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਓ। 10

ਯੂਨਿਟ—V

9. ਲਘੁ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :
  - (ੳ) ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼
  - (ਅ) ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਵਿਚ ਹੈਂਡਮਾਸਟਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ
  - (ੲ) ਨੌਕਰੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ
  - (ਸ) ਭਾਰਤੀ ਕਿਸ਼ੋਰਾਂ ਲਈ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ।